

TƯ TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ CHỐNG “GIẶC NỘI XÂM” ĐẾN CUỘC ĐẤU TRANH PHÒNG, CHỐNG THAM NHŨNG TRONG THỜI KỲ ĐỔI MỚI

★ TS NGUYỄN THỊ HỒNG MAI

Viện Lịch sử Đảng,

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

● **Tóm tắt:** Tham nhũng rất nguy hại, đe dọa sự tồn vong của Đảng và chế độ, đấu tranh phòng, chống rất khó khăn, phức tạp, lâu dài và đòi hỏi quyết tâm chính trị rất cao. Bài viết tập trung làm rõ tư tưởng Hồ Chí Minh; chủ trương, giải pháp quyết liệt của Đảng; những kết quả đạt được và đề xuất giải pháp hiệu quả tiếp tục phòng, chống tham nhũng hiệu quả.

● **Từ khóa:** tư tưởng Hồ Chí Minh; phòng, chống tham nhũng; chống giặc nội xâm.

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về đấu tranh chống “giặc nội xâm”

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm đến xây dựng đạo đức, lối sống, tinh thần nêu gương “cần, kiệm, liêm, chính” của cán bộ, đảng viên và đã sớm thấy được mối nguy hại của tham ô, lãng phí, quan liêu, “nọc xấu ấy ngấm ngấm ngăn trở, ngấm ngấm phá hoại sự nghiệp xây dựng của cách mạng”⁽¹⁾.

Phòng, chống tham nhũng tức là bao gồm chống những thói hư, tật xấu, sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, tệ ăn bớt, ăn chặn của công dưới nhiều hình thức, nhất là hành vi tham ô “lấy của công làm của tư”⁽²⁾, thường diễn ra gắn với bộ máy chính quyền nhà nước và những người có chức có quyền. “Có những người trong lúc tranh đấu thì hăng hái, trung thành, không sợ nguy hiểm, không sợ cực

khổ, không sợ quân địch, nghĩa là có công với cách mạng. Song đến khi có ít nhiều quyền hạn trong tay thì đâm ra kiêu ngạo, xa xỉ, phạm vào tham ô, lãng phí, quan liêu, không tự giác, mà biến thành người có tội với cách mạng”⁽³⁾.

Hồ Chí Minh coi “Tham ô, lãng phí, quan liêu là một thứ “giặc ở trong lòng”. Nếu chiến sĩ và nhân dân ra sức chống giặc ngoại xâm mà quên chống giặc nội xâm, như thế là chưa làm tròn nhiệm vụ của mình”⁽⁴⁾.

Người cho rằng: quan liêu, tham ô, lãng phí là “bất liêm” và nhấn mạnh “do BẤT LIÊM mà đi đến tội ác trộm cắp”⁽⁵⁾. Người chỉ rõ: “Tham ô, lãng phí tài sản của Nhà nước, của tập thể, của nhân dân là hành động trộm cắp, mà ai cũng phải thù ghét, phải trừ bỏ”⁽⁶⁾ và trấn trở về “cái tệ tham ô, những lạm chưa quét sạch”⁽⁷⁾ trong bộ máy chính quyền nhà nước.

Theo Hồ Chí Minh, muốn chống tham nhũng, phải quét sạch chủ nghĩa cá nhân bằng mọi biện pháp. Hồ Chí Minh cho rằng: “Liêm là trong sạch, không tham lam”⁽⁸⁾, “không xâm phạm một đồng xu, hạt thóc của Nhà nước, của nhân dân”⁽⁹⁾ và chỉ rõ: “Trước nhất là cán bộ các cơ quan, các đoàn thể, cấp cao thì quyền to, cấp thấp thì quyền nhỏ. Dù to hay nhỏ, có quyền mà thiếu lương tâm là có dịp đục khoét, có dịp ăn của dút, có dịp “dĩ công vi tư”. Vì vậy, cán bộ phải thực hành chữ LIÊM trước, để làm kiểu mẫu cho dân.

Pháp luật phải thẳng tay trừng trị những kẻ bất liêm, bất kỳ kẻ ấy ở địa vị nào, làm nghề nghiệp gì”⁽¹⁰⁾. Người cũng nêu rõ nhân dân là chủ thể quan trọng trong phòng, chống tham nhũng. “Quan tham vì dân đại”. Nếu dân hiểu biết, không chịu dút lót, thì “quan” dù không liêm, cũng phải hóa ra LIÊM. Vì vậy, dân phải biết quyền hạn của mình, phải biết kiểm soát cán bộ, để giúp cán bộ thực hiện chữ LIÊM.

Hồ Chí Minh đã chỉ ra nguyên nhân chính đẻ ra bệnh tham ô, lãng phí, quan liêu, óc bè phái là chủ nghĩa cá nhân “như một thứ vi trùng rất độc, do nó mà sinh ra các thứ bệnh rất nguy hiểm”⁽¹¹⁾.

Người cũng chỉ rõ, mắc căn bệnh chủ nghĩa cá nhân thì “việc gì cũng nghĩ đến lợi ích riêng của mình trước hết. Họ không lo “mình vì mọi người” mà chỉ muốn “mọi người vì mình”. Do cá nhân chủ nghĩa mà ngại gian khổ, khó khăn, sa vào tham ô, hủ hóa, lãng phí, xa hoa. Họ tham danh trục lợi, thích địa vị quyền hành. Họ tự cao tự đại, coi thường tập thể, xem khinh quần chúng, độc đoán, chuyên quyền. Họ xa rời quần chúng, xa rời thực tế, mắc bệnh quan liêu, mệnh lệnh. Họ không có tinh thần cố gắng vươn lên, không chịu học tập để tiến bộ. Cũng do cá nhân chủ nghĩa mà mất đoàn kết, thiếu tính tổ chức, tính kỷ luật, kém tinh thần trách nhiệm, không chấp hành đúng đường lối của Đảng và chính

sách của Nhà nước, làm hại đến lợi ích của cách mạng, của nhân dân. Tóm lại, do cá nhân chủ nghĩa mà phạm nhiều sai lầm”⁽¹²⁾. “*Chủ nghĩa cá nhân, lợi mình hại người, tự do vô tổ chức, vô kỷ luật và những tính xấu khác... là kẻ địch nguy hiểm của chủ nghĩa xã hội*”⁽¹³⁾.

Như vậy, Hồ Chí Minh đã vạch rõ nguồn gốc, bản chất, hình thức biểu hiện và phương pháp phòng, chống tham nhũng trong bộ máy chính quyền nhà nước. Người tỏ rõ “*kiên quyết chống tham ô, lãng phí, quan liêu*”⁽¹⁴⁾, coi “*Việc chống tham ô, lãng phí, quan liêu là rất cần thiết và phải làm thường xuyên*”⁽¹⁵⁾. Quan điểm của Người là chỉ dẫn cho Đảng ta trong cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực và suy thoái về tư tưởng, đạo đức, lối sống nhằm giữ gìn sự trong sạch, vững mạnh của Đảng và hệ thống chính trị, củng cố vững chắc niềm tin của nhân dân đối với Đảng, Nhà nước và chế độ. Những chỉ dẫn của Người còn nguyên giá trị, nhất là trong công tác phòng, chống tham nhũng và rèn luyện đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý hiện nay.

2. Quyết tâm chính trị của Đảng trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng

Đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực là nhiệm vụ quan trọng, mang tính cấp bách, lâu dài và gian khó, phải tiến hành kiên quyết, kiên trì, bền bỉ, “không nghỉ”, “không ngừng” ở tất cả các cấp, các ngành, lĩnh vực và phải thực hiện đồng bộ các biện pháp. Nếu không đẩy lùi được tham nhũng sẽ “là thách thức nghiêm trọng đối với vai trò lãnh đạo của Đảng và hiệu lực quản lý của Nhà nước, đe dọa sự tồn vong của chế độ”⁽¹⁶⁾. Nhận thức rõ vấn đề trên, Đảng đã đề ra nhiều chủ trương, biện pháp, kiên trì thực hiện với quyết tâm chính trị cao, nỗ lực lớn.

Tại Đại hội VI (năm 1986), Đảng nêu rõ quyết tâm phòng, chống tham nhũng và chỉ rõ: “Trong tư tưởng cũng như trong hành động, phải *triệt*

để chống tham nhũng, chống đặc quyền, đặc lợi (...) mỗi cán bộ, đảng viên hãy nghiêm khắc xem xét mình đã sống lành mạnh, sống bằng lao động của mình hay chưa? Tư tưởng và hành động chạy theo đồng tiền, tính ích kỷ, hành vi xâm phạm tài sản xã hội chủ nghĩa, xâm phạm lợi ích của nhân dân, ăn cắp của công, lấy của công để biếu xén, chè chén, “phân phối nội bộ”, phải bị phê phán và xử lý nghiêm khắc”⁽¹⁷⁾.

Đại hội VII (năm 1991) của Đảng chủ trương đấu tranh chống tệ tham nhũng là nhiệm vụ thường xuyên và kiên quyết xử lý nghiêm minh những người vi phạm. Đặc biệt, từ Hội nghị đại biểu toàn quốc giữa nhiệm kỳ khóa VII (tháng 1-1994), Đảng chỉ rõ tác hại của tệ tham nhũng là một trong bốn nguy cơ đối với sự nghiệp cách mạng của Đảng và nhân dân. Đấu tranh chống tham nhũng được Đảng đặc biệt quan tâm, coi đây “là vấn đề nóng bỏng, bức bách hiện nay, phải được tiến hành một cách kiên quyết, triệt để, trong toàn bộ máy, ở tất cả các cấp, các ngành, từ trung ương đến địa phương và cơ sở”⁽¹⁸⁾.

Đại hội VIII (năm 1996) của Đảng chủ trương đẩy mạnh đấu tranh chống tham nhũng và chỉ rõ: “Tiến hành đấu tranh kiên quyết, thường xuyên và có hiệu quả chống nạn tham nhũng trong bộ máy nhà nước, trong các ngành, các cấp từ trung ương đến cơ sở. Kết hợp những biện pháp cấp bách với những giải pháp có tầm chiến lược nhằm vừa hoàn thiện cơ chế, chính sách, kiện toàn tổ chức, chấn chỉnh công tác quản lý, khắc phục sơ hở vừa xử lý nghiêm, kịp thời mọi vi phạm, tội phạm, huy động và phối hợp chặt chẽ mọi lực lượng đấu tranh nhằm ngăn chặn, đẩy lùi và loại trừ tệ tham nhũng”⁽¹⁹⁾.

Đến Đại hội IX (năm 2001), đấu tranh chống tham nhũng được Đảng xác định là nhiệm vụ thường xuyên, quan trọng. Đảng chỉ rõ “Nạn tham nhũng diễn ra nghiêm trọng (...) là một

nguy cơ lớn đe dọa sự sống còn của chế độ ta”⁽²⁰⁾, phải tăng cường về tổ chức và cơ chế, tiếp tục đẩy mạnh cuộc đấu tranh chống tham nhũng trong bộ máy nhà nước và toàn bộ hệ thống chính trị ở các cấp, các ngành, từ trung ương đến cơ sở.

Đại hội X (năm 2006) của Đảng yêu cầu: “Toàn Đảng, toàn bộ hệ thống chính trị và toàn xã hội phải có quyết tâm chính trị cao đấu tranh chống tham nhũng, lãng phí”⁽²¹⁾; “Xử lý kiên quyết, kịp thời, công khai những người tham nhũng, bất kể ở chức vụ nào, đương chức hay đã nghỉ hưu, tịch thu, sung công tài sản có nguồn gốc từ tham nhũng...”⁽²²⁾.

Hội nghị Trung ương 3 khóa X đã ban hành Nghị quyết số 04-NQ/TW, ngày 21-8-2006 về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác phòng, chống tham nhũng, lãng phí. Đây là nghị quyết chuyên đề về công tác phòng, chống tham nhũng, lãng phí với nhiều chủ trương và giải pháp mới, đồng bộ, quyết liệt. Nghị quyết nêu rõ: người có hành vi tham nhũng phải bị xử lý kiên quyết, kịp thời, nghiêm minh về trách nhiệm chính trị, hành chính hoặc hình sự, bất kể người đó là ai và ở cương vị nào.

Đại hội XI (2011) của Đảng chỉ rõ: “Tình trạng suy thoái về chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống trong một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên và tình trạng tham nhũng, lãng phí, quan liêu, những tiêu cực và tệ nạn xã hội chưa được ngăn chặn, đẩy lùi mà còn tiếp tục diễn biến phức tạp... làm giảm lòng tin của nhân dân đối với Đảng, Nhà nước, đe dọa sự ổn định, phát triển của đất nước”⁽²³⁾.

Đại hội XII (năm 2016) của Đảng tiếp tục chỉ rõ: “Tham nhũng, lãng phí vẫn còn nghiêm trọng, với những biểu hiện ngày càng tinh vi, phức tạp, xảy ra trên nhiều lĩnh vực, ở nhiều cấp, nhiều ngành, làm cản trở sự phát triển kinh tế - xã hội, gây bức xúc trong dư luận, là thách thức nghiêm

trọng đối với vai trò lãnh đạo của Đảng và hiệu lực quản lý của Nhà nước, đe dọa sự tồn vong của chế độ”⁽²⁴⁾. Nguyên nhân chủ yếu là do sự yếu kém, thiếu tu dưỡng, rèn luyện, thực hành liêm chính và chưa gương mẫu của một số cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp, trong đó có cả cán bộ cấp cao.

Tại Đại hội XIII (năm 2021), một lần nữa Đảng chỉ rõ: “Tham nhũng vẫn là một trong những nguy cơ đe dọa sự tồn vong của Đảng và chế độ ta”⁽²⁵⁾. Đại hội khẳng định: “Kiên quyết, kiên trì đấu tranh ngăn chặn, đẩy lùi tham nhũng, lãng phí, với quyết tâm chính trị cao hơn, hành động mạnh mẽ, triệt để hơn, hiệu quả hơn. Kết hợp chặt chẽ giữa tích cực phòng ngừa với chủ động phát hiện, xử lý nghiêm minh, kịp thời những hành vi tham nhũng, lãng phí, bao che, dung túng, tiếp tay cho tham nhũng, can thiệp, cản trở việc chống tham nhũng, lãng phí, không có vùng cấm, không có ngoại lệ. Phát huy sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính trị và của toàn dân; thực hiện đồng bộ các biện pháp chính trị, tư tưởng, tổ chức, hành chính, kinh tế, hình sự”⁽²⁶⁾.

Như vậy, để quyết liệt thực hiện nghị quyết về phòng, chống tham nhũng, lãng phí, Bộ Chính trị khóa XI đã thành lập Ban Chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng, do Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng làm Trưởng ban. Tổng Bí thư đã chỉ đạo quyết liệt, gắn phòng, chống tham nhũng với xây dựng, chỉnh đốn Đảng và hệ thống chính trị. Đấu tranh chống tham nhũng, lãng phí không chỉ thể hiện trong tư tưởng, quan điểm, chủ trương mà được thể hiện bằng hành động thực tiễn.

3. Những kết quả nổi bật

Một là, Đảng đã ban hành nhiều nghị quyết, chỉ thị, đề ra chủ trương, giải pháp, quy định mới trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng

Từ Đại hội VI đến Đại hội XIII, Đảng đã ban hành nhiều nghị quyết về xây dựng, chỉnh đốn

Đảng và phòng, chống tham nhũng. Trong đó nổi bật là: Nghị quyết Trung ương 5 (khóa VI) *một số vấn đề cấp bách về xây dựng Đảng, bảo đảm thực hiện thắng lợi Nghị quyết Đại hội VI*; Nghị quyết Trung ương 3 (khóa VII) *về một số nhiệm vụ đổi mới và chỉnh đốn Đảng*; Nghị quyết Trung ương 6 lần 2 (khóa VIII) *về một số vấn đề cơ bản và cấp bách trong công tác xây dựng Đảng hiện nay*; Kết luận Hội nghị Trung ương 4 (khóa IX) *về tiếp tục đẩy mạnh cuộc vận động xây dựng, chỉnh đốn Đảng, ngăn chặn và đẩy lùi tệ tham nhũng, lãng phí*; Nghị quyết Trung ương 4 (khóa XI) *về một số vấn đề cấp bách về xây dựng Đảng hiện nay*; Nghị quyết Trung ương 4 (khóa XII) *về tăng cường xây dựng, chỉnh đốn Đảng; ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ*; Kết luận số 21-KL/TW ngày 25-10-2021 của Ban Chấp hành Trung ương khóa XIII *về đẩy mạnh xây dựng, chỉnh đốn Đảng và hệ thống chính trị; kiên quyết ngăn chặn, đẩy lùi, xử lý nghiêm cán bộ, đảng viên suy thoái về chính trị, đạo đức, lối sống, biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”...*

Với quyết tâm chính trị cao, “Đảng ta đề ra các nhiệm vụ, giải pháp phòng, chống tham nhũng, tiêu cực ngày càng đồng bộ, có trọng tâm, trọng điểm, với bước đi, lộ trình phù hợp cho từng giai đoạn phát triển của đất nước, từ tuyên truyền, giáo dục; hoàn thiện thể chế; công tác cán bộ; kiểm tra, giám sát; công khai, minh bạch, trách nhiệm giải trình; kiểm soát tài sản, thu nhập; cải cách hành chính đến phát hiện, xử lý, xây dựng cơ quan, đơn vị và cán bộ chuyên trách phòng, chống tham nhũng, tiêu cực”⁽²⁷⁾.

Chủ trương của Đảng được thể chế hóa thành các luật, tạo hành lang pháp lý quan trọng trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng. Từ năm 2013 đến năm 2022, Quốc hội đã sửa đổi, bổ

sung, ban hành mới hơn 300 luật, pháp lệnh, nghị quyết⁽²⁸⁾; Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành hơn 2.600 nghị định, quyết định, chỉ thị hướng dẫn thi hành, tổ chức thực hiện công tác phòng, chống tham nhũng⁽²⁹⁾; các bộ, ngành, địa phương ban hành hàng nghìn văn bản quy phạm pháp luật để kịp thời thể chế hóa và triển khai thực hiện chủ trương, chính sách của Đảng về quản lý kinh tế, quản lý xã hội, phòng, chống tham nhũng. Đặc biệt, Luật Tố cáo, Luật Phòng, chống tham nhũng năm 2018 có ý nghĩa quan trọng trong việc ngăn chặn, đẩy lùi nạn tham nhũng ở nước ta.

Hai là, xử lý nghiêm minh, kịp thời những hành vi tham nhũng

Quyết tâm đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực là trách nhiệm chung của toàn Đảng, toàn dân. Các cấp ủy, tổ chức đảng đã tập trung lãnh đạo, chỉ đạo thực hiện với quyết tâm chính trị cao, nỗ lực lớn, phát huy sự chủ động sáng tạo và sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính trị và các tầng lớp nhân dân, với tinh thần “tiền hô hậu ủng, nhất hô bá ứng, trên dưới đồng lòng, dọc ngang thông suốt”; kiên định các nguyên tắc xây dựng Đảng; bảo đảm cao nhất lợi ích quốc gia, dân tộc. Điểm đột phá nổi bật là việc phát hiện và xử lý hành vi tham nhũng gây hậu quả nghiêm trọng, làm thất thoát, lãng phí lớn ngân sách nhà nước, gây bức xúc trong xã hội, ảnh hưởng xấu đến uy tín của tổ chức đảng đã bước đầu có sự chuyển biến tích cực, bảo đảm tính nghiêm minh của pháp luật.

Trong những năm gần đây, nhiều vụ án, vụ việc lớn được phát hiện, xử lý nghiêm minh. Nhìn lại những vụ việc, vụ án tham nhũng đưa ra xét xử cho thấy, tính chất, mức độ vi phạm ngày càng nghiêm trọng, trong đó có cả những cán bộ giữ cương vị chủ chốt, trọng trách trong Đảng. Cán bộ giữ chức vụ càng cao bị suy thoái

thì hậu quả, nguy cơ đối với Đảng, với chế độ càng lớn. Việc xử lý nghiêm minh, kịp thời đối với những cán bộ, đảng viên vi phạm quy định của Đảng và pháp luật của Nhà nước thể hiện tinh thần quyết liệt, “không có vùng cấm, không có ngoại lệ, bất kể người đó là ai và không chịu sức ép của bất kỳ cá nhân nào”⁽³⁰⁾.

Các vụ án tham nhũng về kinh tế được điều tra, truy tố, xét xử nghiêm, không nương nhẹ, không làm oan, sai, không bỏ lọt tội phạm. Đã xử lý nghiêm các tổ chức, cá nhân có liên quan đến nhiều dự án gây thất thoát, thua lỗ lớn được dư luận quan tâm, thu hồi nhiều tài sản cho Nhà nước.

Có thể nói rằng, đấu tranh chống tham nhũng, tiêu cực được tiến hành quyết liệt, mạnh mẽ và đạt được hiệu quả cao. Đấu tranh phòng, chống tham nhũng “đã trở thành phong trào, thành xu thế không thể đảo ngược, được đông đảo cán bộ, đảng viên, nhân dân đồng tình, ủng hộ, đánh giá cao, được bạn bè quốc tế ghi nhận”⁽³¹⁾.

Kết quả phát hiện và xử lý các vụ việc tham nhũng trong thời gian gần đây đã khẳng định quyết tâm chính trị rất cao của Đảng, Nhà nước trong đấu tranh chống tham nhũng, tiêu cực với tinh thần “Nói đi đôi với làm”, góp phần làm trong sạch bộ máy của Đảng, Nhà nước.

Ba là, phát huy sức mạnh của cả hệ thống chính trị, trong đó sự tham gia tích cực và quan trọng của các tầng lớp nhân dân trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng

Cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng khó có thể thành công nếu không có sự đồng tình ủng hộ, tham gia tích cực của nhân dân và hệ thống chính trị, mà nòng cốt là các cơ quan chức năng. Chưa khi nào sự vào cuộc của cả hệ thống chính trị, Mặt trận Tổ quốc cùng báo chí và toàn xã hội trong cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng như thời gian gần đây. Mặt

trận Tổ quốc cùng các tổ chức thành viên tích cực tham gia phản biện xã hội, góp ý xây dựng Đảng và chính quyền trong sạch, vững mạnh. Bằng việc thực hiện quyền tố cáo theo quy định của pháp luật, các tầng lớp nhân dân đã góp phần không nhỏ vào cuộc đấu tranh phòng, chống các hành vi tham nhũng của cán bộ, công chức, viên chức có chức vụ, quyền hạn trong các cơ quan nhà nước và các tổ chức công quyền. Nhân dân phát huy vai trò giám sát, tích cực tham gia phát hiện, phản ánh, tố cáo, cung cấp thông tin về hành vi tham nhũng; giám sát việc thực thi pháp luật về phòng, chống tham nhũng.

Các cơ quan thông tấn, báo chí đã thể hiện vai trò xung kích, đồng hành cùng Đảng, Nhà nước và các cơ quan chức năng trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng. Báo chí đã phản ánh, tham mưu, đề xuất, kiến nghị xử lý, giám sát việc thực thi của các cơ quan chức năng, sự vào cuộc của hệ thống chính trị, huy động sức mạnh của toàn dân tham gia đấu tranh. Do đó, có tác dụng nhất định trong việc cảnh báo, răn đe, phòng ngừa tham nhũng, lãng phí.

Bên cạnh kết quả đạt được vẫn còn một số hạn chế. Cơ chế quản lý, các chính sách pháp luật thiếu đồng bộ, nhất quán, có những điểm chưa hợp lý, tạo kẽ hở cho tham nhũng, hối lộ. Việc tuyên truyền, phổ biến, giáo dục, nâng cao nhận thức của xã hội, nhất là xây dựng văn hóa sống liêm khiết, tiết kiệm, không tham nhũng, tiêu cực còn hạn chế. Việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức, lối sống của một bộ phận cán bộ, đảng viên chưa thường xuyên, vẫn còn tình trạng nói không đi đôi với làm, chưa tuân thủ nguyên tắc của Đảng; trách nhiệm nêu gương của một số cán bộ, đảng viên, nhất là người đứng đầu cơ quan, tổ chức chưa cao, dẫn đến lợi dụng chức vụ, quyền hạn và những sơ hở của chính sách, pháp luật để trục

lợi. Từ thực tế các vụ án cho thấy, nguyên nhân dẫn đến tình trạng tham nhũng xuất phát từ hai phía, cả “quan tham” và “dân dại”, chủ yếu thuộc về tinh thần trách nhiệm của người đứng đầu các cơ quan nhà nước.

Thêm vào đó, những quy định về công khai, minh bạch trong việc kiểm soát tài sản, thu nhập của người có chức vụ, quyền hạn chưa thực hiện nghiêm túc. Việc kiểm soát quyền lực còn chưa thường xuyên, chặt chẽ, dẫn đến tình trạng lạm quyền, chuyên quyền trong việc thực thi quyền lực, vi phạm dân chủ, sử dụng sai lệch quyền lực nhà nước. Đó chính là mảnh đất màu mỡ để sự tha hóa quyền lực tồn tại, làm cho việc kiểm chế, ngăn chặn, đẩy lùi nạn tham nhũng, lãng phí gặp khó khăn. Đó cũng là nguyên nhân dẫn đến đơn thư, khiếu nại, tố cáo và số lượng cán bộ cấp cao vi phạm pháp luật nhiều, các vụ án tham nhũng bị phát hiện và xử lý tăng. Hàng loạt các vụ án đặc biệt nghiêm trọng được phát hiện và xử lý trong thời gian qua là hồi chuông cảnh báo về hậu quả của sự tha hóa quyền lực, khi mà quyền lực không được kiểm soát chặt chẽ.

Công tác kiểm tra, xử lý chưa kiên quyết, triệt để đối với những trường hợp vi phạm, dẫn đến từ vi phạm nhỏ thành vi phạm lớn. Chưa có cơ chế tạo thuận lợi cho người dân và báo chí, truyền thông phát hiện các hành vi tham nhũng và giám sát các hoạt động quyền lực; bảo vệ người tố giác, tránh sự trả thù, trù dập; chưa có quy định khen thưởng về vật chất để khuyến khích, động viên người tố cáo đúng, góp phần ngăn chặn và thu hồi tài sản cho Nhà nước đã bị hành vi tham nhũng chiếm đoạt.

4. Một số giải pháp tiếp tục đấu tranh phòng, chống tham nhũng hiệu quả

Thứ nhất, tăng cường giáo dục đạo đức, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống trong một bộ phận cán bộ, đảng viên nhằm

ngăn chặn tận gốc tham nhũng. Tổng Bí thư chỉ đạo: phải kiên trì giáo dục, rèn luyện cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức về đức tính liêm khiết, chính trực; xây dựng văn hóa tiết kiệm, không tham nhũng, tiêu cực. “Đây là nhiệm vụ không mới, nhưng rất quan trọng. Bởi tuyên truyền, giáo dục là một trong những biện pháp căn bản để nâng cao nhận thức, tinh thần, ý thức, đạo đức, xây dựng liêm chính, chống tha hóa, biến chất. Phải quán triệt, tuyên truyền, giáo dục sâu rộng các mục tiêu, quan điểm, nhiệm vụ, giải pháp, quy định của Đảng và Nhà nước về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực; (...) tạo sự tự giác, thống nhất cao về ý chí và hành động trong cán bộ, đảng viên và nhân dân”⁽³²⁾.

Thứ hai, thực hiện tốt phương châm kết hợp giữa “xây” và “chống”, trong đó: tích cực, chủ động phòng ngừa là chính, gắn phòng, chống tham nhũng với xây dựng, chỉnh đốn Đảng, phát huy dân chủ, thực hành tiết kiệm, chống chủ nghĩa cá nhân, chống quan liêu; quyết liệt, kiên quyết, kiên trì thực hiện với quyết tâm chính trị cao, nỗ lực lớn, tiến hành thường xuyên, liên tục ở các cấp, các ngành, đồng bộ từ Trung ương đến cơ sở.

Thứ ba, tiếp tục xây dựng và hoàn thiện cơ chế phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, siết chặt kỷ luật, kỷ cương trong Đảng và kiểm soát quyền lực. Kiểm soát chặt chẽ, toàn diện, có hệ thống quyền lực bên trong nhà nước như: giám sát tối cao của Quốc hội, Thanh tra Nhà nước, thanh tra nhân dân, Kiểm toán Nhà nước, giám sát của ngành tư pháp... và từ bên ngoài nhà nước như: kiểm tra đảng, giám sát phản biện của Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính trị - xã hội, các phương tiện thông tin đại chúng, của dư luận và nhân dân...; khắc phục tình trạng lạm quyền, chuyên quyền trong việc thực thi quyền lực, xóa bỏ được gốc rễ phát sinh tham nhũng.

Tổng Bí thư chỉ ra rằng: “Phải “nhốt” quyền lực vào trong “lồng” cơ chế”. “Hoàn thiện cơ chế phòng ngừa chặt chẽ để không thể tham nhũng, tiêu cực; phát hiện, xử lý kịp thời, nghiêm minh các hành vi tham nhũng, tiêu cực để không dám tham nhũng, tiêu cực; đẩy mạnh cải cách chính sách tiền lương, nâng cao đời sống của cán bộ, công chức, viên chức; xây dựng văn hóa liêm chính, tiết kiệm để không cần, không muốn tham nhũng, tiêu cực”⁽³³⁾.

Tiếp tục rà soát, hoàn thiện và thực hiện nghiêm cơ chế kiểm tra, giám sát việc thực thi quyền lực của người có chức, có quyền theo hướng quyền hạn đến đâu trách nhiệm đến đó; có chế tài xử lý nghiêm đối với hành vi vi phạm. Siết chặt kỷ luật, kỷ cương nghiêm minh trong Đảng. Đối với những cán bộ, đảng viên vi phạm phải kiên quyết xử lý nghiêm minh, kịp thời, công khai, bảo đảm thượng tôn pháp luật.

Thứ tư, phát huy hơn nữa vai trò, trách nhiệm của các cơ quan đại biểu dân cử, Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính trị - xã hội, nhân dân và các phương tiện thông tin đại chúng trong việc phát hiện và đấu tranh chống tham nhũng, tiêu cực. Hoạt động giám sát của nhân dân và báo chí là một trong những công cụ đặc lực và hiệu quả trong việc ngăn ngừa và vạch trần tệ tham nhũng. Vì vậy “phải *phát động tư tưởng của quần chúng* làm cho quần chúng khinh ghét tệ tham ô, lãng phí, quan liêu; biến hàng ức, hàng triệu con mắt, lỗ tai cảnh giác của quần chúng thành những ngọn đèn pha soi sáng khắp mọi nơi, không để cho tệ tham ô, lãng phí, quan liêu còn chỗ ẩn nấp. Với sự chỉ đạo chặt chẽ của Trung ương, với quyết tâm của cán bộ và sự hăng hái tham gia của quần chúng, cuộc vận động này nhất định sẽ có kết quả tốt”⁽³⁴⁾ như Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ dẫn.

Thứ năm, phát huy vai trò nêu gương, tinh thần trách nhiệm của người đứng đầu cấp ủy,

chính quyền. Sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, tham nhũng, tiêu cực, “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ chủ yếu bắt nguồn từ việc bản thân cán bộ, đảng viên thiếu tu dưỡng, rèn luyện; lập trường tư tưởng không vững vàng; sa vào chủ nghĩa cá nhân, quên trách nhiệm, bốn phạm trước Đảng, trước dân.

Do vậy, phải tập trung xây dựng, chỉnh đốn Đảng, nâng cao nhận thức, trách nhiệm, tính tiên phong, gương mẫu, xây dựng văn hóa liêm chính, không tham nhũng, tiêu cực trong cán bộ, đảng viên và nhân dân, trước hết là sự gương mẫu, quyết liệt, nói đi đôi với làm của người đứng đầu và tập thể lãnh đạo các cấp, các ngành, cơ quan, tổ chức, đơn vị, địa phương trong phòng, chống tham nhũng, tiêu cực.

Mỗi cán bộ, đảng viên cần không ngừng tu dưỡng, rèn luyện đạo đức, tinh thần trách nhiệm, thái độ phục vụ nhân dân; xây dựng tác phong liêm chính, chí công vô tư, đi sâu, đi sát, gần gũi nhân dân, tôn trọng, lắng nghe nhân dân. Cần xác định rõ thẩm quyền, trách nhiệm của người đứng đầu trong việc để xảy ra tham nhũng, tiêu cực, “lợi ích nhóm” tại tổ chức, cơ quan, đơn vị mình quản lý.

Với quyết tâm chính trị của toàn Đảng, toàn dân và cả hệ thống chính trị, những bài học quý trong công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng thời gian qua, tham nhũng nhất định phải được ngăn chặn và đẩy lùi, củng cố vững chắc niềm tin của nhân dân đối với Đảng, Nhà nước và chế độ □

Ngày nhận bài: 8-8-2023; Ngày bình duyệt: 6-9-2023; Ngày duyệt đăng: 14-9-2023.

(1), (2), (3), (4) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, t.7, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr.361, 296, 361, 362-363.

(5), (8), (10) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, t.6, Sđd, tr.127, 126, 127.

(6), (9), (13), (14), (15), (34) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, t.13, Sđd, tr.70, 70, 66, 419, 418, 419.

(7) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, t.4, Sđd, tr.192.

(11) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, t.5, Sđd, tr.295.

(12) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, t.15, Sđd, tr.546 - 547.

(16), (24) ĐCSVN: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội, 2016, tr.196, 196.

(17) ĐCSVN: *Văn kiện Đảng toàn tập*, t.47, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2006, tr.474.

(18) ĐCSVN: *Văn kiện Đảng toàn tập*, t.53, Sđd, 2007, tr.220.

(19) ĐCSVN: *Văn kiện Đảng toàn tập*, t.55, Sđd, 2015, tr.338

(20) ĐCSVN: *Văn kiện Đảng toàn tập*, t.60, Sđd, 2016, tr.152.

(21), (22) ĐCSVN: *Văn kiện Đảng toàn tập*, t.65, Sđd, 2018, tr.222, 222.

(23) ĐCSVN: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tr.173.

(25), (26) ĐCSVN: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, t.I, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, tr.93, 193-194.

(27), (28), (32), (33) Nguyễn Phú Trọng: *Kiên quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2023, tr.25, 29, 135, 11.

(29), (30) Nguyễn Phú Trọng: *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2022, tr.397, 393.

(31) Toàn văn bài phát biểu của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Hội nghị tổng kết 10 năm công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực giai đoạn 2012 - 2022, <https://nghean.dcs.vn>.